

формування навичок письма та підкреслюється важливість формування у дітей навичок фонематичного аналізу та синтезу як першооснови навички грамотного письма. Розглядаються найбільш важливі загальні та корекційні принципи побудови логопедичної роботи з подолання порушень письма, які створюють оптимальні умови для досягнення мети та вирішення її складових завдань, що постають перед логопедом.

Наголошується, що лише органічне поєднання всіх правил побудови та проведення логопедичної роботи, їх комплексна реалізація створюють найбільш сприятливі умови для дітей із вадами письма, роблять корекційне навчання найбільш психологічно комфортним для учнів, що, у свою чергу, сприяє розкриттю їх інтелектуальних можливостей.

Визначено основні напрямки логопедичної роботи при подоланні дисграфії у молодших школярів, якість якої значно зростає за умов цілеспрямованого розвитку у них не лише специфічних мовленнєвих, а й загальнофункціональних механізмів писемного мовлення, а саме: мислення, сприймання, пам'яті, уваги, у процесі комплексного корекційно-розвивального навчання.

Ключові слова: писемне мовлення, дисграфія, загальнофункціональні та специфічні мовленнєві механізми, звуковий аналіз, принципи, корекційно-розвивальна логопедична робота.

Тенцер Л.В. Научно-методические основы обучения грамоте младших школьников с дисграфией

В статье освещены научно-методические основы организации логопедических занятий с младшими школьниками с нарушениями письменной речи в условиях школьного логопедического пункта. Проанализированы основные психологические предпосылки формирования навыков письма и подчеркивается важность формирования у детей навыков фонематического анализа и синтеза как первоосновы навыка грамотного письма. Рассматриваются наиболее важные общие и коррекционные принципы построения логопедической работы по преодолению нарушений письма, которые создают оптимальные условия для достижения цели и решения ее составных задач, стоящих перед логопедом.

Отмечается, что только органичное сочетание всех правил построения и проведения логопедической работы, их комплексная реализация создают наиболее благоприятные условия для детей с нарушениями письма, делают коррекционное обучение наиболее психологически комфортным для учащихся, что, в свою очередь, способствует раскрытию их интеллектуальных возможностей.

Определены основные направления логопедической работы по преодолению дисграфии у младших школьников, качество которой значительно возрастет при условии целенаправленного развития у них не только специфических речевых, но и общефункциональных механизмов письменной речи, а именно: мышления, восприятия, памяти, внимания, в процессе комплексного коррекционно-развивающего обучения.

Ключевые слова: письменная речь, дисграфия, общефункциональные и специфические речевые механизмы, звуковой анализ, принципы, коррекционно-развивающая логопедическая работа.

Tentser L.V. Scientific and methodological foundations of literacy primary school children with dysgraphia

The article deals with the scientific and methodological basis for the organization of the speech training with the younger students with writing disorders in school speech therapy item. Analysis of the basic psychological precondition for developing writing skills and emphasizes the importance of developing children's skills of phonemic analysis and synthesis as the fundamental skill for literate writing. Discusses the most important General and correctional principles of speech therapy to overcome violations of letters that create optimal conditions for achieving the goals and objectives of its component tasks of the therapist. It is noted that only the combination of all of the rules for the creation and carrying out of logopedic work, their complex implementation create the most favorable conditions for children with disabilities letters, make corrective training the most psychologically comfortable for students, which, in turn, contributes to the disclosure of their intellectual abilities. Identified key areas of logopedic work at overcoming dysgraphia in primary school, the quality of which will increase significantly under the condition of purposeful development not only do they have specific speech, but observational mechanisms writing, namely, thinking, perception, memory, attention, in the process of a complex correction and development training.

Keywords: writing, dysgraphia, observational and specific speech mechanisms, sound analysis, principles, correctional logopedic work.

Стаття надійшла до редакції 28.09.2014 р.

Статтю прийнято до друку 30.09. 2014 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Конопляста С.Ю.

УДК 376.37

ДО ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ

Тищенко В.В.

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Однією з найбільш актуальних та водночас недостатньо досліджених проблема сучасної логопедії є вивчення мовленнєвої діяльності у дітей з дитячим церебральним паралічем.

ДЦП належить до складних патологій розвитку, що виявляється не лише в глибокому порушенні рухової сфери дитини, спричиняючи її фізичну інвалідність, але й у тяжких супутніх розладах – порушеннях інтелекту,

мовленнєвої, навчальної діяльності дитини тощо. Останні призводять до різного роду вторинних психо-соціальних відхилень, що в комплексі спричиняє неготовність дитини до повноцінної соціальної взаємодії.

ДЦП є предметом вивчення медиків, педагогів, психологів, спеціалістів соціальної роботи тощо. Враховуючи постійне зростання кількості дітей, які страждають на це захворювання, останнім часом різко зріс інтерес до дитячих церебральних паралічів, розроблено численні методики їхньої комплексної медичної, фізичної, соціальної реабілітації.

Не одноразово здійснювалися й спроби аналізу порушень мовлення у дітей з церебральними паралічами (О. Мастюкова, Є. Собонович, І. Чайковська, Л. Данілова, М. Ейдінова, Е. Данілавичюте, та ін.) [1; 2; 4; 5]. Численні дослідники звертали увагу на вади різних сторін їхнього мовлення, труднощі формування мовленнєвих умінь та навичок. Однак комплексне дослідження мовленнєвої діяльності цієї категорії дітей з урахуванням психологічних механізмів порушень, стану сформованості різних форм, видів та компонентів мовленнєвої діяльності, взаємозв'язку вад мовлення з дефектами рухової та когнітивної діяльності досі не проводилися.

Аналізуючи стан дослідження цієї проблеми ми звернули увагу на дещо односторонні погляди на структуру дефекту мовленнєвого розвитку у дітей цієї категорії. Найбільшу увагу науковців привертало порушення, що проявляється у зовнішніх (поверхневих) пластах мовленнєвої діяльності: це вади звуковими, окремі недоліки словника чи аграматизми. При цьому у науковій літературі сформувалися певні стереотипи щодо аналізу порушень мовлення цієї категорії дітей.

Перший стереотип. Аналізуючи вади звуковими більшості дослідників передусім розглядають їх у контексті дизартрій. Однак слід зауважити, що дизартрія є далеко не єдиним порушенням фонологічної сфери дітей ДЦП. Більш того близько 9-12% (за різними даними) дітей цієї категорії взагалі не мають порушень іннервації артикуляційних органів, при цьому більш ніж у половині з них фіксуються інші порушення фонологічної складової мовленнєвої діяльності (нечіткі фонемні образи звуків, дефекти сформованості фонематичних уявлень, труднощі оперування звуковим рядом на довільному рівні та за уявленнями). Під час шкільного навчання ці недоліки спричиняють виникнення стійких порушень у засвоєнні писемного виду мовленнєвої діяльності – дисграфій та дислексій.

Другий стереотип. Вади засвоєння лексичної та граматичної сторін мовлення здебільшого трактуються дослідниками як вторинні порушення, спричинені недоліками засвоєння просторових відношень та збідненістю сенсорного досвіду дітей з церебральними паралічами. Проте ці порушення є далеко не однорідними у дітей з різними формами ДЦП, як неоднорідними є і їхні механізми.

Третій стереотип. Зазначаючи порушення рухової, пізнавальної мовленнєвої сфер дітей з ДЦП, дослідники традиційно розглядають їх переважно ізольовано не встановлюючи взаємозв'язків та взаємовпливів між ними. Хоч відомо, наприклад, що при ДЦП стан інтелекту може варіювати від норми до глибокої розумової відсталості, а корекція мовленнєвої та рухової діяльності у відриві від розвитку когнітивної сфери дитини є мало результативною [2; 4; 5].

Названі стереотипи створюють свого роду гальмівний ефект на практику корекційної (логопедичної) роботи з цією категорією дітей. Намагання логопедів використати традиційні методики, що застосовуються у роботі при ФФН чи ЗНМ, досить часто є малоефективними оскільки не досягають головної мети – корекції порушених механізмів, які спричиняють вади мовлення. Вони не враховують і той факт, що при різних формах дитячого церебрального паралічу, так само як і при різній глибині цього порушення, причини недорозвитку мовлення можуть бути різними, а отже шляхи для його корекції повинні бути диференційованими і визначатися не лише станом усного мовлення, але й ретельним аналізом сформованості усіх складових мовленнєвої діяльності дитини.

Усе вище зазначене засвідчує необхідність розробки принципово нових підходів до аналізу, діагностики та корекції порушено мовленнєвого розвитку у цієї категорії дітей.

Враховуючи неоднорідність вад мовлення при ДЦП (як за тяжкістю, так і за причинами, що їх викликають), а також їх поєднання з порушеннями рухової сфери та інтелекту, нами було розроблено новий зміст аналізу порушень мовленнєвої діяльності при ДЦП, який включає наступні напрямки.

Перший напрям: Аналіз характеру та глибини порушення рухової сфери дітей з ДЦП.

Цей напрям дослідження зумовлений необхідністю правильної кваліфікації дефекту психофізичного розвитку з урахуванням його первинно порушеної ланки.

У більшості досліджень ДЦП визначається, передусім, як порушення саме рухової сфери. Органічне ураження церебральних структур дійсно в першу чергу відображається на формуванні рухової діяльності дитини, і досвідчені лікарі можуть виявити відхилення відразу після народження чи у перші дні життя дитини (хоч у багатьох випадках діагноз ДЦП встановлюють значно пізніше). У перші дні життя ДЦП проявляється у різкій диспропорції рефлексорної діяльності дитини: ряд рефлексів новонародженого патологічно посилюються, що призводять до гальмування процесу становлення інших еволюційнозначимих для дитини рефлексів. Це грубо

спотворює увесь подальший фізичний розвиток малюка. Виникають рефлексзаборонні позиції, що на місяці та роки затримують формування у дитини необхідних для розвитку її сенсорної та пізнавальної сфер положень голови та тулуба. Різке обмеження рухової активності викликає розвиток контрактур, які негативно впливають на формування опорно-рухового апарату практично в усіх його відділах.

Але порушення рухової сфери навряд чи можна назвати єдиним первинним дефектом при ДЦП. Органічне ураження головного мозку так чи інакше зумовлює порушення у формуванні пізнавальної та мовленнєвої діяльності. Відомо, що будь-яке мозкове ураження не лише спричиняє глибоке порушення функцій безпосередньо пов'язаних із зонами ураження, але й викликає гальмівні процеси в зонах, що функціонально чи морфологічно пов'язані з ними [3; 4; 5].

Зокрема порушення у стовбурі головного мозку при ДЦП не лише спричиняють виникнення паралічів в органах руху, але й викликають порушення іннервації органів зору, дихання, травлення. Порушується й іннервація артикуляційного апарату, що призводить до бульбарної та псевдобульбарної дизартрії. Органічне ураження в структурах мозочка, не лише зумовлює специфічні вади координованості рухів, але й відповідне порушення мовлення – так звану мозочкову дизартрію. Органічне ураження премоторних відділів кори головного мозку не лише викликає центральні паралічі чи парези кінцівок, але може призвести до виникнення кіркової дизартрії чи навіть алалії.

Таким чином аналіз порушень рухової сфери у дітей з ДЦП, надає логопеду додаткову інформацію про характер порушення іннервації (центральної чи периферійної параліч (парез), гіперкінези, дискоординованість рухів тощо), про локалізацію органічного ураження, а відповідно і про можливі порушення психофізіологічних механізмів мовлення.

Другий напрям: Аналіз особливостей сформованості пізнавальної діяльності дітей з ДЦП.

Як уже зазначалося вище ДЦП досить часто супроводжується порушеннями пізнавальної діяльності: від затримки психічного розвитку до глибокої розумової відсталості. Стан пізнавальної діяльності виявляє суттєвий вплив на формування мовлення дитини. З позицій психолінгвістики у дітей з когнітивною недостатністю якісно змінюється процес формування так званого інтелектуального компонента мовленнєвої діяльності тобто тих дій та операцій з мовними знаками, формування яких визначається рівнем розвитку когнітивної сфери. Вади інтелектуального компонента призводять до системного порушення загальнофункціональних механізмів мовлення, що забезпечують формування лінгвістичного і комунікативного компонентів мовленнєвої діяльності, а отже проявляються, як у діяльності засвоєння мови, так і під час використання засвоєних мовних знань у комунікативних актах.

Важливість цього напрямку дослідження пов'язана ще й з тим, що визначивши рівень інтелекту дитини педагог отримує необхідну інформацію щодо рівня актуального і найближчого розвитку дитини, а отже може визначити складність використовуваного ним на наступних етапах дослідження мовного матеріалу. Це спрямовує вивчення у русло адекватності можливостям та інтересам дитини.

Третій напрям: Аналіз порушень мовленнєвої діяльності дітей з ДЦП.

1. Визначення порушених механізмів мовленнєвої діяльності.

Попередні напрями роботи є свого роду базисом для правильного визначення причин порушення мовленнєвого розвитку дитини. Однак стан рухової та когнітивної сфери лише опосередковано вказують на можливі причини порушення. Для точного ж її визначення необхідно вивчити стан сформованості у дитини психологічних механізмів мовлення. У психолінгвістиці виділяють дві групи таких механізмів – специфічні мовленнєві та загальнофункціональні. Перша група механізмів тісно пов'язана з функціями мовних зон кори головного мозку, мозочка та підкіркових утворень. Вони забезпечують сенсорний та руховий компоненти сприймання і породження мовлення. Їх вади зумовлюють виникнення серйозних порушень формування мовленнєвого розвитку такі як алалії (моторна та сенсорна), дизартрії (бульбарна, псевдобульбарна, кіркова, мозочкова, екстрапірамідна).

Загальнофункціональні механізми мовлення більшою мірою пов'язані зі станом пізнавальної діяльності дитини. Тому вони вочевидь є порушеними у дітей, що мають затримку мовленнєвого розвитку чи розумову відсталість. Однак навіть діти із цілком збереженим інтелектом можуть виявляти певні відхилення під час виконання розумових дій на вербальному рівні (Л. Андрусишина). Тому мозаїчні порушення загальнофункціональних механізмів мовлення вимагають ретельної та диференційованої діагностики.

2. Визначення стану сформованості компонентів мовленнєвої діяльності (лінгвістичного та комунікативного).

Для уточнення глибини та характеру мовленнєвого дефекту дитини обов'язковою і необхідною умовою є визначення стану сформованості у неї лінгвістичного та комунікативного компонентів мовленнєвої діяльності. При цьому слід враховувати не лише зовнішні характеристики мовлення (розгорнутість, точність, виразність, правильність тощо), але й ті мовні знання уміння та навички, що зумовлюють породження та розуміння висловів:

фонемні образи звуків, фонематичні уявлення, семантика мовних знаків, граматичні парадигми, продуктивні моделі словозміни та словотвору, синтаксичні конструкції; трансформаційні, контрольні, прогностичні, аналітико-синтетичні, уміння та навички тощо)

3. Визначення стану сформованості окремих складових мовленнєвої діяльності на операційному рівні.

Картина дефекту мовлення при ДЦП буде не повною, якщо не провести вивчення стану сформованості операційного рівня мовленнєвої діяльності, тобто тих вербальних дій та знакових операцій, що зумовлюють засвоєння та породження мовлення в різних його видах та на різних рівнях. Для цього необхідно чітко співвідносити дані отримані на усіх попередніх етапах з результатами дослідження стану сформованості зазначених дій та операцій. Ці дані дозволяють значно уточнити структуру мовленнєвого дефекту, розкрити його глибинну психологічну природу та, що найбільш суттєво, його взаємозв'язок з порушеннями в інших сферах діяльності дитини з ДЦП. Мова йде про найбільш важливі операції та дії: мовний аналіз та синтез, порівняння, узагальнення, перенос, генералізацію, ймовірне прогнозування, контроль, утримання складної структури виконуваних дії, симультанні та сукцесивні аналіз та синтез тощо.

Зазначені напрями дослідження мовленнєвої діяльності дитини дозволяють зібрати досить повну інформацію про характер порушення, його глибину та психологічні механізми, про їх взаємозв'язок з вадами інших видів психофізичної діяльності дитини. Отримані результати зможуть суттєво розширити та доповнити наукові уявлення про мовленнєвий розвиток дітей з ДЦП і будуть покладені в основу розробки відповідних методик їх корекційно-розвивального та попереджувального навчання.

Література

1. Данилавичюте Е. А. Порушення письма в учні в II – IV класів з дитячим церебральним паралічем та шляхи їх корекції. Автореф. дис... к-та пед. наук: 13. 00. 03 / Інститут дефектології АПН України. – К., 1997. – 24. с. **2. Лубовский В.И., Сорокин В.М., Шипицына Л.М.** Специальная психология. – М.: "Речь", 2010. – 253 с. **3. Лурія А. Р.** Основы нейропсихологии. – М.: «Академия», 2006. – 374с. **4. Мастюкова Е.М., Семенова К.А., Смуглин М.Я.** Клиника и реабилитационная терапия детских церебральных параличей. – М.: «Академия», 2012. -328 с. **5. Соботович Е. Ф.** Психолингвистическая структура речевой деятельности и механизмы ее формирования. – К.: ИЗМН, 1997. – 44 с.

Reference

1. Danylavichyute E. A. Porushennya pys'ma v uchni v II – IV klasiv z dytyachym cerebral'nym paralichem ta shlyaxy yix korekciyi. Avto-ref. dys... k-ta ped. nauk: 13. 00. 03 / Instytut defektolohiyi APN Ukrayiny. – K., 1997. – 24. s. **2. Lubovskij V.I., Sorokin V.M., Shipicyna L. M.** Special'naja psihologija. – M.: "Rech'", 2010. – 253 s. **3. Lurija A. R.** Osnovy nejropsihologii. – M.: «Akademija», 2006. – 374s. **4. Mastjukova E.M., Semenova K. A., Smuglin M. Ja.** Klinika i reabilitacionnaja terapija detskih cerebral'nyh paralichej. – M.: «Akademija», 2012. -328 s. **5. Sobotovich E. F.** Psiholingvisticheseskaja struktura rechevoj dejatel'nosti i mehanizmy ee formirovanija. – K.: IZMN, 1997. – 44 s.

Тищенко В.В. До проблеми психолінгвістичного аналізу мовленнєвої діяльності дітей з церебральним паралічем

У статті окреслені основні напрями психолінгвістичного аналізу мовленнєвої діяльності у дітей з церебральним паралічем. Проблему дослідження мовленнєвої діяльності цієї категорії дітей автор розглядає у контексті критики усталених стереотипів, які склалися в логопедичній допомозі цій категорії дітей. Означені стереотипи окреслюють усталену в практиці спробу уніфікації змісту та методів логопедичної роботи, відповідно до окреслених психолого-педагогічною класифікацією трьох основних нозологічних груп: фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення, загальний недорозвиток мовлення, порушення темпо-ритмічної сторони мовлення, з якими намагаються співвіднести порушення мовлення дітей з ДЦП. Така позиція виявляє поверхневий підхід до діагностики та корекції мовленнєвої діяльності цієї категорії дітей оскільки не враховує повною мірою клінічні прояви дефекту, індивідуальні особливостей його структури та механізмів. Аналіз порушень мовленнєвої діяльності у дітей з ДЦП з позицій психолінгвістики показує неоднорідність та різноманітність як самої структури дефекту мовлення при ДЦП так і його механізмів та прояві, що виявляє різний характер детермінації з первинним дефектом функцій опорно-рухового апарату. З огляду на це автор обґрунтовує психолінгвістичний підхід до аналізу порушень мовленнєвої діяльності дітей з ДЦП за такими напрямками: 1) аналіз характеру та глибини порушення рухової сфери дітей з ДЦП; 2) аналіз особливостей сформованості пізнавальної діяльності дітей з ДЦП; 3) аналіз порушень мовленнєвої діяльності дітей з ДЦП: а) визначення патологічних психологічних механізмів порушеної мовленнєвої діяльності; б) визначення стану сформованості лінгвістичного та комунікативного компонентів мовленнєвої діяльності; в) визначення стану сформованості окремих складових мовленнєвої діяльності на операційному рівні.

Ключові слова: дитячий церебральний параліч, корекційне навчання, пізнавальна діяльність, мовленнєва діяльність, психолінгвістичний аналіз.

Тищенко В.В. К проблеме психолингвистического анализа речевой деятельности детей с церебральным параличом

В статье определены основные направления психолингвистического анализа речевой деятельности у детей с церебральным параличом. Проблемы исследования речевой деятельности этой категории детей автор рассматривает в контексте критики устоявшихся стереотипов, которые сложились в логопедической помощи этой категории детей. Указанные стереотипы определяют устойчивую в практике попытку унификации содержания и методов логопедической работы, согласно определенных психолого-педагогической классификации трех основных нозологических групп: фонетико-

фонематической недоразвитие речи, общее недоразвитие речи, нарушение темпо-ритмической стороны речи, с которыми пытаются соотнести нарушения речи детей с ДЦП. Такая позиция проявляет поверхностный подход к диагностике и коррекции речевой деятельности этой категории детей поскольку не учитывает в полной мере клинические проявления дефекта, индивидуальные особенности его структуры и механизмов. Анализ нарушений речевой деятельности у детей с ДЦП с позиций психолингвистики показывает неоднородность и разнообразие как самой структуры речевого дефекта при ДЦП так и его механизмов и проявления, отражающих различный характер детерминации с первичным дефектом опорно-двигательного аппарата. Учитывая это, автор обосновывает психолингвистический подход к анализу нарушений речевой деятельности детей с ДЦП по следующим направлениям: 1) анализ характера и глубины нарушения двигательной сферы детей с ДЦП; 2) анализ особенностей сформированности познавательной деятельности детей с ДЦП; 3) анализ нарушений речевой деятельности детей с ДЦП: а) определение патологических психологических механизмов нарушенной речевой деятельности; б) определение состояния сформированности лингвистического и коммуникативного компонентов речевой деятельности; в) определения состояния сформированности отдельных составляющих речевой деятельности на операционном уровне.

Ключевые слова: детский церебральный паралич, коррекционное обучение, познавательная деятельность, речевая деятельность, психолингвистический анализ.

Tyshchenko V.V. The problem of psycholinguistic analysis of children's with cerebral palsy speech activity

The article covers approaches to research of psycholinguistic analysis of speech activity in children with cerebral palsy (CSP). Problems in the study of speech activity of this category of children are considering in the context of criticism of stereotypes that have place in the SLP therapy help to children with CSP. These stereotypes define firm attempt at unification of the content and methods of speech therapy work according to three major nosological groups of psycho-pedagogical classification of SLP (phonetic and phonematic speech underdevelopment, general underdevelopment of speech, malfunction of tempo and rhythmic aspects of speech) which are tried to relate with speech disorders of children with cerebral palsy. This position takes a superficial approach to the diagnosis and overcoming of these children's speech activity because they do not fully take into consideration the clinical symptoms of the disorder, the individual features of its structure and mechanisms. Analysis speech activity disorders in children with cerebral palsy from the point of psycholinguistics shows heterogeneity and diversity of speech defect structure in cerebral palsy and its mechanisms and symptoms that reflect the different nature of the determination of the primary defect of the musculoskeletal system function. With this in mind, the author represent the psycholinguistic approach to the analysis of speech activity disorders in children with cerebral palsy in the following directions: 1) analysis of the nature and depth of the movement disorders of children with cerebral palsy; 2) analysis of the features of the cognitive activity formation in children with cerebral palsy; 3) analysis of speech activity disorders in children with cerebral palsy: a) definition of pathological psychological mechanisms of speech activity disorders; b) definition the state of formation of linguistic and communicative components of speech activity; c) determine the state of formation of the individual components of speech activities at the operational level.

Keywords: children's cerebral palsy, special education, cognitive activity, speech activity, psycholinguistic analysis.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2014р.

Статтю прийнято до друку 27.09.2014р.

Рецензент: д.п.н., проф. Конопляста С.Ю.

УДК: 376-056.36-053.4:37.091.33-027.22-021.464:[331.103.252+64]

**РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ПОМІРНОЮ РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ
НА ЗАНЯТТЯХ З ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК САМООБСЛУГОВУВАННЯ**

Тищенко Л. А.

Формування мовленнєвої діяльності є важливим напрямом розвитку дітей з розумовою відсталістю дошкільного віку, який зазначено в «Концепції дошкільної освіти дітей з розумовою відсталістю».

Розвиток мовлення дитини – це процес оволодіння рідною мовою, що забезпечує формування умінь користуватися нею з метою пізнання навколишнього світу, засвоєння досвіду, набутого людством, пізнання самого себе і саморегуляції, спілкування і взаємодії людей. Розвиток мовлення у дітей з порушенням інтелектуального розвитку є однією з основних складових загальної корекційно-виховної роботи в спеціальних дошкільних закладах.

Робота педагогів з розвитку мовлення у розумово відсталих дітей в дошкільному закладі має на меті сформувати потребу в мовному спілкуванні і практичному оволодінні мовою як засобом комунікації.

У наукових працях А. Гаврилова, Л. Занкова, Д. Ісаєвої, В. Крістен, А. Маллера, Г. Сухарева, Г. Цикото, Л. Шипіциної, в яких обґрунтовано психолого-педагогічну характеристику дітей з помірною розумовою відсталістю, наголошується на важливості розвитку мовленнєвої діяльності як важливого чинника особистісного розвитку таких дітей.

Автори наголошують, що діти з помірною розумовою відсталістю характеризуються несформованістю пізнавальних процесів, перш за все процесу мислення, нездатністю до утворення абстрактних понять і